

VM:n lausuntopyyntö: HE-luonnos laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Khall 17.8.2026 § 139
73/02.05.01.01/2025

Valmistelija:
hallintojohtaja Mirja Tuunanen
puh. 044 781 1251
mirja.tuunanen@parikkala.fi

Valtiovarainministeriö pyytää kunnilta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.

Taustaa:

Hallituksen esityksen mukaan esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöstä sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia.

Vuonna 2027 kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävän indeksikorotuksen vaikutusta rajoitettaisiin 2,8 prosenttiyksiköllä osana valtion talouden sopeutustoimia. Tämä tarkoittaisi 93 miljoonan euron vähennystä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2027 alkaen. Vähennys toteutettaisiin alentamalla valtionosuusprosenttia 0,76 prosenttiyksiköllä vuoden 2026 tasosta. Valtionosuusprosentin kautta toteutettuna vaikutus olisi kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2026 alkaen pysyväksi päätetyn 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamistapaa jatkettaisiin vuonna 2026 toteutetun kohdentamistavan mukaisesti. Vähennys olisi prosentuaalisesti yhtä suuri osuus kunkin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta siten, että vähennysten yhteismäärä on 75 miljoonaa euroa. Vähennystä ei kuitenkaan kohdennettaisi kuntiin, joiden peruspalvelujen valtionosuus ennen vähennystä on nolla euroa tai negatiivinen.

Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä teknisluonteisia muutoksia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2027 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027.

Hallituksen esityksen mukaan vuonna 2026 kuntien valtionosuus on 25,72 prosenttia laskennallisista kustannuksista ja kuntien omarahoitus on 74,28 prosenttia. Valtionosuusprosentti määrittää laskennallisten kustannusten jakautumisen valtion ja kuntien välillä koko maan tasolla. Kunnan omarahoitusosuus on kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri. Kunnan omarahoitusosuus asukasta kohden saadaan vähentämällä kaikkien kuntien 6–12 §:n mukaisten laskennallisten kustannusten yhteismäärästä valtionosuusprosentin mukainen osuus ja jakamalla näin saatu euromäärä maan asukasmäärällä.

Kustannustason muutos määräytyy kuntien peruspalveluiden hintaindeksin mukaisesti. Hintaindeksi perustuu opetus- ja kulttuuritoimen käyttömenoilla painotettuun kustannustason muutokseen. Hintaindeksin laskennasta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Hallitusohjelman mukaisesti kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävää indeksitarkistusta on rajoitettu yhdellä prosenttiyksiköllä vuosina 2024–2026.

Valtionosuuden vähennystä ei kohdisteta niihin kuntiin, joilla peruspalvelujen valtionosuus on nolla euroa tai vähemmän. Vähennyksellä toteutetaan hallituksen kevään 2025 kehysriihessä päättämää 75 miljoonan euron vähennystä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen ja se on osa valtion talouden sopeutustoimenpiteitä. Prosentuaalisesti yhtä suurena toteuttava vähennys vähentää kaikkien kuntien peruspalvelujen valtionosuutta samalla suhteellisella osuudella lukuun ottamatta kuntia, joiden peruspalvelujen valtionosuus ennen vähennystä on negatiivinen. Suhteellisesta vähennystavasta johtuen vähennyksen asukaskohtainen euromäärä vaihtelee kunnittain. Vähennys on suurin niissä kunnissa, jotka saavat euromääräisesti eniten valtionosuuksia, ja pienin kunnissa, jotka saavat vähiten valtionosuutta.

Peruspalvelujen hintaindeksin mukainen korotus valtionosuustehtävien laskennallisiin kustannuksiin ja valtionosuuden lisäosiin vuodelle 2026 on 3,5 prosenttia eli noin 403 miljoonaa euroa. Tästä 292 miljoonaa euroa kohdistuu kuntien omarahoitusosuuteen ja loput 111 miljoonaa euroa valtionosuuteen. Valtionosuuteen kohdistuvasta osasta yhtä prosenttiyksikköä vastaava osuus on 32 miljoonaa euroa, minkä vaikutus vuoden 2026 valtionosuusprosenttiin on 0,27 prosenttiyksikköä. Hallitusohjelman mukaan yhden prosenttiyksikön indeksijarru kohdistuu myös vuoteen 2027 ja kehysriihessä tämä päätettiin korottaa 2,8 prosenttiin vuonna 2027.

Esityksen tavoitteena on toteuttaa hallituksen päättämät kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävät valtion talouden sopeutustoimenpiteet, joita ovat peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävän indeksikorotuksen vaikutuksen rajoittaminen 2,8 prosenttiyksiköllä vuonna 2027 sekä pysyväksi päätetty 75 miljoonan euron vähennys. Tavoitteena on jatkaa 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamistapaa vuonna 2026 toteutetun kohdennustavan mukaisesti siten, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja peruspalvelujen valtionosuuksissa, eikä myöskään negatiivisten valtionosuuksien määrä lisäännä kunnissa, joiden peruspalvelujen valtionosuus ennen vähennystä on negatiivinen.

Hallituksen esityksen keskeiset ehdotukset:

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtäisiin kehysriihessä päätetyn mukaisesti indeksi korotuksen 2,8 prosenttiyksikköä vastaava vähennys. Peruspalvelujen hintaindeksin mukainen korotus valtionosuustehtävien laskennallisiin kustannuksiin ja valtionosuuden lisäosiin vuonna 2027 on 3,5 prosenttia eli noin 423 miljoonaa euroa. Tästä 304 miljoonaa euroa kohdistuu kuntien omarahoitusosuuteen ja loput 117 miljoonaa euroa valtionosuuteen. Valtionosuuteen kohdistuvasta osasta 2,8 prosenttiyksikköä vastaava osuus on 93 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaisi sitä, että vähennyksen toteuttamiseksi valtionosuusprosenttia alennettaisiin 0,76 prosenttiyksikköä voimassa olevaan valtionosuusprosenttiin verrattuna. Hallituksen esityksen mukaan vähennys olisi kaikissa kunnissa euromääräisesti asukasta kohden yhtä suuri (16,62 euroa). Vähennys

toteutettaisiin valtionosuusprosentin kautta, koska vähennys on tarkoitettu luonteeltaan pysyväksi.

Vuodesta 2026 alkaen pysyväksi tarkoitettun 75 miljoonan euron vähennyksen kohdennustapaa jatkettaisiin siten, että vähennys on prosentuaalisesti yhtä suuri osuus kunkin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta. Valtionosuuden vähennystä ei jatkossakaan kohdistettaisi niihin kuntiin, joilla peruspalvelujen valtionosuus on nolla euroa tai vähemmän (negatiivinen). Vähennyksen kohdennustapa vastaisi vuonna 2026 toteutettua kohdennustapaa.

Lisäksi valtionosuuslakiin tehtäisiin teknisiä muutoksia.

Esittelijä: Kunnanjohtaja Jukkola Juho

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää antaa asiasta seuraavan lausunnon:

Kuten hallituksen esityksessäkin on jo todettu, hallituksen esityksessä esitettyjen vähennysten jatkaminen myös vuodelle 2027 aiheuttaa negatiivisia vaikutuksia kuntatalouteen mahdollisten menoleikkausten ja veronkorotuspaineiden muodossa.

Toisin kuin hallituksen esityksessä on katsottu, korotuspaineen ei voida katsoa olevan pitkään jatkuessaan kohtuullinen erityisesti huomioiden Suomen harvaan asuttujen ja erityisesti itärajalla sijaitsevien kuntien, kuten Parikkalan näkökannasta.

Esityksellä on edelleen jatkuva kurjistuva vaikutus pienten ja harvaan asuttujen kuntien talouteen muutenkin haastavan kuntatalouden ja yleisen taloudellisen kehityksen ja alakulon sekä erityisesti itärajan sulkeutumisen aiheuttaman taloudellisen aktiviteetin vähentymisen takia.

Valtiontalouden menojen sopeutustarpeen täyttämisessä hallituksen esityksellä ei ole ratkaisevan merkittävää vaikutusta, mutta pienten kuntien, kuten Parikkalan talouteen esityksellä on puolestaan merkittävä vaikutusta.

Edellä mainituilla perusteilla Parikkalan kunta esittää hallituksen esityksen muuttamista siten, että esityksen mukaisista toimista joko luovutaan kokonaan tai ne kompensoidaan vastaavan suuruisesti erityisesti pienille haja-asutusalueella sijaitseville, harvaan asutuille ja maaseutumaisille kunnille, kuten Parikkala.

Päätös

Hyväksyttiin.